

ОПЕРАТИВНИЙ ПОШУК У ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИМ ЗЛОЧИННИМ ГРУПАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ РОЗБОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Жук І. В.

У науковій статті досліджено можливості та напрями використання оперативного пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. На основі аналізу існуючих точок зору, положень теорії оперативно-розшукової діяльності та результатів власних досліджень автор розкриває складові оперативного розшуку як організаційно-тактичної форми оперативно-розшукової діяльності, а також надає його власне визначення. Автор, спираючись на результати аналізу практики оперативних підрозділів Національної поліції України, визначає основні пошукові ознаки організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану.

Наголошено, що оперативний пошук ознак організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, є одним із напрямів реалізації форми оперативно-розшукової діяльності, яка полягає в організації та здійсненні оперативними працівниками підрозділів кримінальної поліції комплексу гласних і негласних заходів, з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності, встановлення раніше невідомих фактів діяльності організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. У статті проаналізовано основні погляди сучасних науковців у галузі теорії оперативно-розшукової діяльності щодо організаційно-тактичних форм такої діяльності.

Досліджено основні напрями оперативно-розшукової діяльності в діяльності кримінальної поліції. Окреслено головні складові та об'єкти організації і тактики оперативного пошуку організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. Доведено, що оперативний пошук у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, є однією зі складових і напрямів загального оперативно-розшукового пошуку в діяльності кримінальної поліції. За результатами дослідження надано конкретні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів у сфері оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: воєнний стан, оперативно-розшукова діяльність, оперативний пошук, кримінальна поліція, розбої.

Zhuk I. V. Operational search in countering organized criminal groups committing robberies under martial law

The article examines the possibilities and directions of using operational search in countering organized criminal groups committing robberies under martial law. Based on the analysis of existing points of view, provisions of the theory of operational search activities and the results of the author's own research, the author reveals the components of operational search as an organizational and tactical form of operational search activities, and also provides its own definition. Based on the results of the analysis of the practice of operational units of the National Police of Ukraine, the author identifies the main search features of organized criminal groups committing robberies under martial law.

It is emphasized that the operational search for signs of organized criminal groups committing robberies under martial law is one of the areas of implementation of the form of operational and investigative activity which consists in organizing and carrying out by the operational officers of criminal police units a set of public and covert measures with the aim of solving the tasks of operational and investigative activity, establishing previously unknown facts of the activities of organized criminal groups committing robberies under martial law. The article analyzes the main views of modern scholars in the field of the theory of operational and investigative activities regarding the organizational and tactical forms of such activities.

The author examines the main areas of operational and investigative activities in the activities of criminal police. The main components and objects of the organization and tactics of operational search for organized criminal groups committing robberies under martial law are outlined. It is proved that operational search in countering organized criminal groups committing robberies under martial law is one of the components and areas of general

operational search in the activities of criminal police. Based on the results of the study, the author makes specific proposals for amending and supplementing the current regulatory legal acts in the field of operational search activities.

Key words: *martial law, operational search activities, operational search, criminal police, robberies.*

Постановка проблеми та її актуальність. Організована злочинність в умовах воєнного стану в Україні перетворилася у реальну загрозу національній безпеці держави. Посилення кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану призвело до формування нових злочинних схем та механізмів злочинної діяльності, а також до адаптації організованих злочинних груп до умов сьогодення. Все це, за нашим переконанням, стосується і діяльності організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. Саме тому, оперативно-розшукова протидія діяльності організованих злочинних груп, що вчиняють розбої, обумовлює необхідність нових підходів до своєчасного здобуття оперативної інформації щодо осіб, подій та фактів, які раніше були невідомі. Теорія оперативно-розшукової діяльності визначає, що початковим етапом процесу протидії кримінальним правопорушенням є пошук первинної інформації ознак такої діяльності [5, с. 104]. Така первинна інформація, зокрема щодо діяльності організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, здобувається підрозділами кримінальної поліції багатьма способами та методами, одним з яких є оперативний пошук.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні проблеми сутності пошукової діяльності підрозділів кримінальної поліції у протидії злочинності завжди привертала увагу наукової спільноти. Окремі теоретичні аспекти оперативного пошуку в діяльності різних суб'єктів ОРД ґрунтовно досліджувалися такими науковцями, як: С.В. Албул, А.В. Баб'як, О.М. Бандурка, В.І. Василінчук, М.Л. Грібов, В.В. Дараган, В.П. Захаров, О.І. Козаченко, Д.Й. Никифорчук, В.В. Паливода, М.А. Погорецький, М.Б. Саакян, М.В. Стащак, В.Є. Тарасенко, Д.М. Цехан, В.В. Шендрик та ін. Разом із тим, питання встановлення напрямів використання оперативного пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, потребують, на нашу думку, подальших наукових розробок. Отже, метою статті є дослідження можливостей та встановлення напрямів використання оперативного

пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. За даними Офісу Генерального прокурора України за період 2020-2024 роки на території нашої держави було зареєстровано 818831 злочин проти власності, серед яких: крадіжок - 485052, грабежів - 18183, розбоїв - 3558, вимагань - 2644, шахрайств - 239756. При цьому, значна кількість таких злочинів залишається латентними. Взагалі, злочинність проти власності, зокрема розбої, без перебільшення є на сьогодні однією з найбільших загроз для системи внутрішньої безпеки, майна громадян будь-якої держави. Рівень цього виду злочинності, його динаміка, географічна поширеність та інші показники говорять про те, що ця проблема повинна посісти одне з найперших місць щодо нагальності свого вирішення як у наукових колах, так і у практичній сфері. Деякою мірою цьому сприяє ще й те, що органи Національної поліції допускають серйозні помилки при аналізі наявної інформації, плануванні оперативно-розшукових заходів, висуванні версій, організації взаємодії. Значною мірою ці недоліки пояснюються відсутністю ефективних методичних, науково обґрунтованих рекомендацій з урахуванням особливостей оперативно-розшукової характеристики злочинів і специфіки ситуацій, що виникають.

Сучасна теорія оперативно-розшукової діяльності визначає оперативний пошук, як самостійну, комплексну організаційно-тактичну форму [3, с. 40; 4, с. 62]. Слід принагідно зазначити, що саме на комплексний, інтегральний характер пошукової діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України у протидії злочинності звертають увагу сучасні науковці [7, с. 127]. Поділяючи вказану точку зору, ми підтримуємо С.В. Албула в тому, що оперативний пошук як форма оперативно-розшукової діяльності, являє собою систему оперативно-розшукових заходів, які організовуються і здійснюються оперативними підрозділами Національної поліції з метою виявлення первинних даних про осіб, предмети і факти, що становлять оперативний інтерес [1, с. 12]. Аналогічної точки зору дотримуються А.В. Баб'як [6], В.В. Горб [2], С.Л. Дьоров [3], В.В. Шендрик [10] та інші.

Аналізуючи можливості та напрями використання оперативного пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, на наше переконання, доречним є визначення основних ознак цієї діяльності. Наукові теоретичні джерела містять

різноманітні визначення основних ознак оперативного пошуку в діяльності підрозділів кримінальної поліції. Проведений нами аналіз, дозволяє виділити серед таких ознак найбільш, на наш погляд, суттєві, а саме:

- оперативний пошук здійснюється не тільки у зв'язку з вчиненням конкретного кримінального правопорушення, а також і незалежно від нього. Така діяльність є систематичною, постійною та циклічною [3, с. 23];

- проведення оперативного пошуку, зокрема під час протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, є одним з основних обов'язків кримінальної поліції [4, с. 35];

- під час оперативного пошуку підрозділами кримінальної поліції здобувається первинна інформація, яка потребує подальшої перевірки [6, с. 109];

- організацій і тактика оперативного пошуку передбачає комплексного застосування різноманітних заходів та засобів ОРД, а також залучення різних сил [5, с. 167].

Під час протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, здійснення оперативного пошуку має бути спрямоване на виявлення серед значної кількості однорідних об'єктів пошуку саме таких, що мають відношення до ознак діяльності організованих злочинних угруповань. З урахуванням визначених нами вище ознак, сутністю процесу оперативного пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, на наше переконання, є виявлення та встановлення невідомих раніше фактів, подій, осіб, предметів та речей, які мають ознаки кримінально протиправної діяльності або містять явні сліди кримінального правопорушення (у нашому випадку - діяльності організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану).

Чинні правові акти закріплюють основні ознаки оперативного пошуку в діяльності оперативних підрозділів. Стаття 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» під оперативно-розшуковою діяльністю розуміється «система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів» [8]. У свою чергу, відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань, серед іншого: виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню

кримінальних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживає заходів з метою виявлення кримінальних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення [9]. Отже, з впевненістю можна стверджувати, що оперативний пошук, зокрема під час протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, має правову основу.

Слід зазначити, що значення оперативного пошуку під час протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, полягає в тому, що за допомогою систематичного застосування комплексу заходів, які здійснюються суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, здобуваються, перевіряються і накопичуються відомості, які містять нові, раніше невідомі знання, що мають значення під час вирішення завдань боротьби зі злочинністю [4, с. 72]. При цьому, за справедливим твердженням С.В. Албула, С.Л. Дьорова та М.О. Волошиної, оперативний пошук в ОРД забезпечує вирішення таких основних завдань:

- виявлення протиправних намірів осіб та їх груп;

- здобуття первинної інформації про кримінальні правопорушення, що готуються, вжиття заходів щодо запобігання їм;

- отримання інформації про вчинені кримінальні правопорушення;

- отримання первинної інформації, необхідної для аналізу, оцінки та прогнозування оперативної обстановки на території обслуговування, і вжиття заходів щодо оптимальної розстановки сил для активізації боротьби з кримінальними правопорушеннями [4, с. 92].

Специфіка злочинної діяльності організованих груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, потребує, на нашу думку, здійснення теоретичного аналізу об'єктів оперативного пошуку у протидії такій діяльності. Дослідження результатів правоохоронної практики та теоретичних джерел дає підстави виділити основні об'єкти пошуку під час протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. Це інформація про події, факти, осіб та предмети, що можуть свідчити про готування або вчинення розбоїв членами організованих злочинних угруповань, а також дають підстави вважати про їх готування та/або вчинення з достатнім ступенем імовірності.

До фактів та подій, інформація про які має значення під час здійснення оперативного пошуку

у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, можуть відноситися відомості про підготовлювані та вчинені розбійні напади, виявлення місць знаходження членів злочинних угруповань, причетних до їх готування та вчинення, виявлення місць зберігання або збуту викраденого, виготовлення, транспортування зброї тощо.

Предмети і документи, які мають значення під час здійснення оперативного пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, це вилучені з обігу речі (у нашому випадку, зброя, деталі зброї, обладнання для її виготовлення, боєприпаси, вибухівка, вибухові речовини та складові), викрадені речі, документи тощо.

Оперативний пошук у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, передбачає здобуття та перевірку первинної інформації про раніше невідомі події, осіб та факти, які мають інтерес для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, поза зв'язком із конкретною особою чи фактом [1, с. 22]. Процес оперативного пошуку ознак розбоїв, вчинюваних організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, має специфічні ознаки, які відокремлюють його від інших форм оперативно-розшукової діяльності. При цьому, відомостями, які встановлюються під час оперативного пошуку у протидії організованим злочинним групам, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, є:

- склад організованої злочинної групи та розподіл ролей;
- наявність зброї у учасників злочинного формування;
- факти готування і вчинення розбоїв організованими злочинними групами в умовах воєнного стану;
- знаряддя та сліди готування до вчинення розбоїв організованими злочинними групами в умовах воєнного стану;
- сліди, залишені на місці вчинення розбоїв організованими злочинними групами в умовах воєнного стану;
- знаряддя вчинення розбоїв організованими злочинними групами в умовах воєнного стану;
- інші речі, що мають значення для встановлення учасників організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану;
- викрадені предмети і речі тощо.

Висновки. Підводячи підсумки, можна, на наш погляд, наголосити, що оперативний пошук ознак

організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, є одним із напрямів реалізації форми оперативно-розшукової діяльності, що полягає в організації та здійсненні оперативними працівниками підрозділів кримінальної поліції комплексу гласних і негласних заходів, з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності, встановлення раніше невідомих фактів діяльності організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану.

Література

1. Албул С.В. Праксеологічні аспекти оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану. *Воєнний стан: теоретико-праксеологічні проблеми юриспруденції* : колективна монографія. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2024. С. 11-24.
2. Албул С.В., Горб В.В. Оперативно-розшукові та контррозвідувальні заходи: навчальний посібник; за заг. ред. проф. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2024. - 65 с.
3. Дьоров С.Л. Поняття та сутність оперативного пошуку злочинно-активних осіб підрозділами кримінальної поліції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 38-41.
4. Оперативний пошук в діяльності підрозділів кримінальної поліції: правові та організаційно-тактичні засади: монографія / С.В. Албул, С.Л. Дьоров, М.О. Волошина; за заг. редакцією С.В. Албула. Одеса: ОДУВС, 2022. 220 с.
5. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С.В. Албул, С.О. Єгоров, Є.В. Поляков, Т.Г. Щурат та ін.; за заг. ред. проф. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2024. 380 с.
6. Оперативно-розшукова діяльність підрозділів карного розшуку Національної поліції України : навч. посіб. / уклад.: А.В. Баб'як, Ю.І. Дмитрик, В.Я. Ільницький та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 392 с.
7. Паливода В.В., Вербова Н.І. Особливості документування злочинів проти власності в умовах війни. *Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ : НАВС, 2023. С. 125-128.
8. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/print> (дата звернення 09.03.2025).
9. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>
(дата звернення 09.03.2025).

10. Теоретично-прикладні засади протидії під-
розділами карного розшуку злочинам проти влас-
ності у районі проведення антитерористичної
операції : монографія / С.В. Албул, О.Ю. Анци-
феров, М.В. Стащак, В.В. Шендрик та ін.; за заг.

наук. ред. С.М. Гусарова. Харків : Вид-во ХНУВС,
2015. 232 с.

Жук І. В.,
полковник поліції, аспірант
Одеського державного університету
внутрішніх справ